

УДК 528.9

Марія Онищенко, к. геогр. н., редактор карт

e-mail: onmariia@gmail.com

ДНВП «Картографія», м. Київ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВІДТВОРЕННЯ ІДЕЇ

У статті розглянуто питання створення якісних комп'ютерних презентацій до наукових доповідей. На основі аналізу й узагальнення помилок дано рекомендації щодо побудови презентацій. Сформульовано основні принципи і правила вдалих презентацій, головним з яких визначено представлення правдивої інформації як історії за допомогою слайдів (малюнків). Акцентовано увагу на врахуванні законів психології, композиції, колористики, ергономіки під час підготовки презентації.

Ключові слова: комп'ютерна презентація, візуальний ряд, аудиторія.

Марія Онищенко

ПРЕЗЕНТАЦИЯ КАК СПОСОБ ОТОБРАЖЕНИЯ ИДЕИ

В статье рассмотрены вопросы создания качественных компьютерных презентаций к научным докладам. На основе анализа и обобщения ошибок даны рекомендации по построению презентаций. Сформулированы основные принципы и правила удачных презентаций, главным из которых определено представление правдивой информации как истории с помощью слайдов (рисунков). Акцентируется внимание на учёте законов психологии, композиции, колористики, эргономики при подготовке презентации.

Ключевые слова: компьютерная презентация, визуальный ряд, аудитория.

Mariia Onyshchenko

.PRESENTATION AS A METHOD OF DISPLAYING AN IDEA

The questions of quality presentations to the scientific lectures are very important and modern. Computer presentations help to clearly give the necessary information, to enrich the text, to focus on the essentials. An effect of the performance on the audience is the most important thing in the presentation. The scientific presentation must be logically constructed, consistent, concise and vivid. There is the main rule for successful presentations: to tell the truth as a story with slides (pictures). Creating a presentation requires serious intellectual work and preparation that contains the following steps: 1) to estimate the audience and purpose; 2) to reflect a structure and content; 3) to develop a plan; 4) to write the text and prepare the slides; 5) to rehearse the performance. Slides should supplement or summarize the contents of the speech or its parts, but not duplicate it. Effective use of slides helps us understand that they have the maximum impact on the audience. It should also follow the rules of creating slides. Content of slides must comply with the performance. Information in slides should be presented logically, evenly and dosed. Basic facts and ideas are given in the final part. Students or young scientists should consider the design of the presentation as balanced, contrasting and relevant. Following the laws of composition, color, ergonomics is the required condition to accomplish this task. The presentation is not only the slides, it is the combination of many elements, the foremost of which is the speaker. Any presentation must conform to basic principles of psychology.

Keywords: computer presentation, visual row, audience.

Вступ. На наукових захистах і конференціях майже всі доповіді супроводжуються комп'ютерними презентаціями. У перекладі *presentation* – ілюстрована доповідь, подання, спосіб викладу. Презентації допомагають наочно подати необхідну інформацію, збагатити текст, сфокусувати увагу на головному. Та часто вони або погіршують враження від доповіді, або залишають слухачів байдужими. Це особливо прикро бачити в презентаціях з географічних спеціальностей, де дуже важливою є візуалізація саме у вигляді карт, а не тільки у вигляді малюнків, діаграм і таблиць.

Вихідні передумови. Темі створення якісних презентацій присвячено багато робіт всесвітньо відомих спеціалістів у цій галузі, а саме Саймона Мортонна – керівника однієї із світових компаній з розробки, дизайну й проведення презентацій [1] та Дена Роема – засновника першої інтерактивної програми у світі, що проводить навчання на основі візуального мислення [2]. Вони акцентують увагу на тому, що найголовнішим у презентації є ефект, який

виступає на слухачів, тобто що почуває та робить аудиторія після презентації. Презентація – не мета, а засіб досягнення мети. Якщо слухачі не усвідомили, в чому полягає головна думка, то презентація виявилася невдалою.

Психологічні проблеми соціального спілкування й впливу та взаємовпливу в процесі спілкування людей вивчають учені-психологи, зокрема Альберт Меграбян – почесний професор психології Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі. Визначаючи основні правила створення презентації, він робить важливий висновок: комунікація є чимось більшим, ніж просто сказані слова, вона тісно пов'язана з візуальним рядом і почуттями аудиторії [3].

Мета статті – узагальнити й проаналізувати помилки у презентаціях до наукових доповідей і визначити основні положення, на які обов'язково треба звертати увагу під час створення якісних презентацій високого рівня.

Виклад основного матеріалу. Дослідження свідчать, що пам'ять найбільш ефективно зберігає ін-

формацію під час поєднання роботи зорового та слухового каналів її отримання. Людина запам'ятовує приблизно 30 % інформації, яку було прочитано, та біля 20 % тієї, що була сприйнята на слух, тоді як під час сприйняття одночасно зорово і на слух частка інформації, що запам'ятовується, збільшується до 50–70 %. У зв'язку з цим, у наукових доповідях широко використовуються комп'ютерні презентації у вигляді інтерактивного фільму з рядом слайдів.

Презентація – найкращий і найбільш ефективний спосіб проінформувати про зміст дослідження; чітко, швидко й концентровано передати найбільш важливі факти, твердження, ідеї чи пропозиції та переконати в достовірності й обґрунтованості отриманих результатів. Основою підготовки презентації є наукова доповідь – короткий виклад суті проведеного дослідження, отриманих результатів, їхнього теоретичного і практичного значення. Структура презентації аналогічна структурі та плану доповіді.

Основною причиною низького рівня презентації є недооцінка її ролі в інформаційному обміні. Презентація – не шоу чи обов'язковий додаток до доповіді, а потужний засіб взаємодії оратора й аудиторії, можливість яскраво донести свою думку, розказати свою історію. Нейробіолог Грегорі Бернс вважав, що найкраща і найновіша ідея не варта нічого, якщо в ній не змогла переконатися достатня кількість людей. Найважливіший фактор презентації – аудиторія, якій вона має бути присвячена [1, 2].

Виділяють *три основні правила* вдалих презентацій: 1) говорити правду: тоді людина знаходить контакт з аудиторією та говорить упевнено; 2) супроводжувати правду історією (не обов'язково складною) зі своєю структурою, що викличе зацікавленість та дозволить подати матеріал емоційно і захоплююче – тоді навіть складні ідеї стануть простими й не забудуться; 3) розказувати історію за допомогою малюнків: так слухачі зможуть краще побачити, що мається на увазі, і захопляться ідеєю [2].

Правила створення та проведення презентацій – це ретельний опис природного процесу сприйняття інформації, в якому оратор і його візуальний інструментарій є посередниками. Саме доповідач (а не комп'ютерна програма), який враховує, наскільки важливою є візуалізація, може захопити аудиторію. Важливим також є налагодження контакту з людьми, що об'єднає всіх і зробить презентацію вдалою. Існує два ключові елементи розробки презентації: вичерпне розуміння аудиторії та ясність відносно власного повідомлення [2]. Створення презентації потребує серйозної інтелектуальної роботи й підготовки, що має такі *етапи*: 1) оцінка аудиторії та визначення мети; 2) продумування структури і змісту; 3) розробка плану; 4) написання тексту і підготовка слайдів; 5) репетиція виступу. Наукова презентація має бути логічно побудованою, послідовною, лаконічною, наочною.

Засилля невдалих презентацій призводить до того, що аудиторія перестає звертати увагу не до-

повідача та слухати його. Доповідачеві не вистачає часу для створення презентації, він робить її в останній момент, просто вміщуючи слайди з доповіді: сучасні комп'ютерні програми значно спрощують підготовку презентацій. Вважається, що слайди – віртуальні підказки, тому вони містять велику кількість зайвого тексту. Відбувається процес відповідно до теорії когнітивного навантаження: аудиторія не в змозі одночасно читати тексти на слайдах і слухати доповідача.

Дотримування *правил створення слайдів* дозволить уникнути такої невдачі. Зміст слайдів повинен відповідати виступу, а інформація подаватися логічно, рівномірно й дозовано. Головні факти і положення залишають для фінальної частини. На кожному слайді розміщують заголовок і назву розділу. Заголовок з 3–5 слів у вигляді фрази, а не закінченого речення має розкривати головний зміст слайда.

Кожен слайд має бути необхідним, тобто містити ту інформацію, яка без зорової підтримки гірше сприймається. Інформація повинна подаватися в доступній формі й тільки та, про яку йтиметься – нічого зайвого. Текст і зображення на слайді мають не копіювати зміст якої-небудь частини виступу у вигляді великих абзаців тексту, а узагальнювати, структурувати чи ілюструвати інформацію. Необхідно уважно перевірити весь матеріал презентації: виправити граматичні, лексичні, орфографічні помилки, неточності в цифрах або невідповідності в тексті, які на екрані стають набагато помітнішими.

Доцільно подавати лише добре структуровані головні твердження, цифри, факти, положення у вигляді карт, у графічному та схематичному вигляді, а іншу інформацію надавати в коментарях або аудіо-запису. Тоді не треба буде нагромаджувати безліч фактів і відволікатись на дрібниці. Також необхідно передбачити можливість перемикається між слайдами та повертатися до попередніх. Це дозволить переглянути презентацію удруге або сфокусувати увагу під час перегляду на тому, що можна обговорити додатково.

Існує кілька головних типів слайдів: текстові, художні (карти, схеми, малюнки, фотографії), слайди даних (таблиці, діаграми, графіки). Під час створення слайдів кожного типу треба враховувати їхні особливості, а для привертання й утримання уваги аудиторії доцільно застосовувати комбінацію всіх типів слайдів, якщо це дозволяє матеріал доповіді.

Текстові слайди відображують класифікації, списки, зміст презентації, мету, методи і результати дослідження, висновки. У таких слайдах краще використовувати не речення, а словосполучення: не більше 7 рядків (із заголовком) і слів у рядку. Речення – цитати або визначення, без яких не можна обійтися для повного розкриття теми, – мають бути простими й короткими.

Карти повинні бути наочними і добре читатися, обов'язково мати легенду. Умовні знаки необхідно

проекувати з раціональним урахуванням карто-семіотичних аспектів, що забезпечить логічність і ясність передачі інформації, графічно економне, інформативне, художнє, виразне, однозначне, чітке та зрозуміле зображення об'єктів, процесів і явищ.

На слайдах даних не рекомендується подавати складні таблиці. Кількість рядків і колонок у таблиці має не перевищувати 4-х, розмір пробілів між колонками має бути приблизно таким, як і колонки, щоб текст не зливався в один суцільний фрагмент. По можливості таблиці краще замінити на схеми, що більш точно й чітко відтворюють зв'язки між об'єктами дослідження. Діаграми та графіки доцільно застосовувати в конкретних випадках: кругові діаграми – для відображення відсоткових співвідношень; стовпчикові – порівнянь, частоти, змін у часі; графіки – зміни в часі.

Не можна автоматично переносити на слайди таблиці, графіки, схеми, а в деяких випадках і карти з тексту доповіді, їх треба адаптувати до вимог презентації. Лінії графіків і схем мають бути чіткими й товстими, розшифровку до них краще давати на кривих, а не в легенді. Всі карти, малюнки, таблиці, схеми, графіки та діаграми на слайдах повинні мати назву.

Обов'язково треба продумати *дизайн презентації*, який має бути єдиним, збалансованим, контрастним, доречним. Для цього слід дотримуватися законів композиції, колористики, ергономіки, які часто ігноруються. Під час розробки композиції (структури) слайдів треба враховувати властивості композиції: *цілісність* – всі елементи мають бути чимось пов'язані; *виразність* – розміщення й оформлення слайдів мають сприяти визначенню точної ідеї презентації (слайда); *симетрію й асиметрію* при розміщення об'єктів на слайдах. Знання законів *колористики* – науки про колір, його властивості, психологічну характеристику кольорів, особливості їхнього сприйняття – стає в нагоді під час вибору основного фону та кольорів різних елементів. Треба використовувати *контраст* і враховувати закономірність поєднання кольорів. Колір тексту має контрастувати з кольором фону, тоді деталі – схеми, текст тощо – сконцентрують увагу на себе. Наприклад, можна вибрати однорідний світлий (білий або біло-сірий) фон з чорним текстом для добре освітленої аудиторії, а для затемненої – світлий текст на чорному фоні (білий на синьому чи жовтий на темно-зеленому). З червоним слід бути обережним – він дратує очі, а сполучення червоно-зелений багатьма людьми не сприймається.

Оформлення слайдів презентації теж має свої особливості. Вертикальна орієнтація не дає можливості ефективно використати вільне місце, тому слайди краще орієнтувати горизонтально. Шрифт в заголовках і в текстах має бути один (краще Verdana чи Arial), у заголовках – крупніший. Для виділення головного слід підбирати колір або жирний шрифт, а не курсив чи підкреслювання, які гірше сприй-

маються. Текст вирівнювати за лівим краєм – це прискорює його сприйняття. Розмір шрифту повинен бути не менше 22–24 пунктів для тексту, 30 – для заголовків; міжрядковий інтервал – 1–5 (при цьому враховується також розмір залу проведення презентацій – текст мають прочитати і в останніх рядах). Також доцільно використовувати вузькі колонтитули, що дозволить візуально скласти широкоформатний екран. На нижньому колонтитулі можна вказати назву презентації, організації, номер слайда й дату виступу – це спрощує наступне обговорення наукового виступу. Не слід розміщувати текст на нижніх 10% площі слайда – його не буде видно здалеку. Вільне поле має бути достатньо великим – не треба перевантажувати слайд зайвими елементами оформлення, графічними зображеннями, текстом.

Анімацію та інші візуальні ефекти треба використовувати дуже обережно, це може відволікати від головного. Включати звукове супроводження або фільми треба в мінімальному обсязі та в разі розкриття ними змісту.

Приблизна структура і зміст презентації результатів наукової роботи може бути такою. Слайд 1, титульний: назва навчального закладу, кафедри, теми; ім'я автора; ступінь, звання і посада наукового керівника; назва організації, що представляє доповідача, його контактні дані, місто й рік створення презентації. Слайд 2, оглядовий: структура презентації, де акцент ставиться не на структурних частинах виступу (вступ, головна частина, висновок), а на змістовних частинах. Слайд 3: актуальність теми, включаючи вказану проблему; об'єкт і предмет дослідження. Слайд 4: мета, завдання дослідження, гіпотеза, допущення. Слайд 5: теоретична база, методи та інструменти дослідження. Слайд 6: основні положення, що виносяться на захист. Слайди 7–9: зміст дослідження, запропоновані рішення з обґрунтуванням. Слайд 10: аналіз досягнутих і новизна отриманих результатів. Слайд 11: загальні висновки, перспективи розвитку теми й отриманих результатів.

Але презентація – це не тільки слайди, а й сполучення багатьох елементів, головним з яких є доповідач. Щоб не втрачати контакту із залом, доповідачеві треба стояти обличчям або впівоберта до слухачів. Краще не читати текст зі слайдів, тим більше, що правильний слайд містить тільки фрази з підтемами виступу. Діаграми і графіки коментувати докладно; аббревіатури розшифровувати. Пояснення змісту має бути чітким і зрозумілим. Будь-яка презентація має відповідати базовим принципам психології. Людина спроможна одночасно запам'ятовувати не більше 3–5 фактів, висновків, визначень, тому бажано розміщувати не більше 5 різних елементів або блоків на слайді. Важливим є правильно вибраний темп: час демонстрації кожного слайда має бути таким, щоб аудиторія встигла все прочитати, але не мала часу відволіктись. Спочатку необхідно назва-

ти слайд, обмалювати місце його змісту в структурі презентації, дати слухачам осмислити інформацію (1–2 хвилини) і тільки потім коментувати слайд. Якщо під час презентації треба один слайд показати двічі, можна зробити два однакових слайда, щоб не забирати зайвий час для пошуку.

Висновки та перспективи подальших пошуків.

Для створення успішних презентацій необхідно під час вивчення дисциплін з картосеміотики, організації наукової роботи або комп'ютерної графіки проводити тематичні практичні й семінарські заняття, мотивуючи студентів окремими балами як за якісно проведені презентації, так і за рецензії на них. Найважливішим із завдань є навчити молодих нау-

ковців ставитися до своєї аудиторії і до себе з повагою та не виступати із нашвидкоруч зробленими презентаціями.

В руслі продовження цієї теми цікавим і перспективним буде подальше вивчення залежності зв'язку презентації як виду комунікації з візуальним рядом і настроями аудиторії; впливу часу, теми й способу подання матеріалу на здатність людини запам'ятувати інформацію.

**Рецензент – доктор географічних наук,
професор Л.М. Даценко**

Список використаних джерел:

1. Мортон С. Лаборатория презентаций: формула идеального выступления / С. Мортон. — М.: Альпина Паблишер, 2016. — 257 с.
2. Роэм Д. Говори и показывай. Как сделать выдающуюся презентацию, используя визуальные образы / Д. Роэм. — М.: Манн, Иванов и Фербер, 2015. — 276 с.
3. Mehrabian Albert. Relationships among nine general approaches to personality description / Albert Mehrabian // Journal of psychology. — 1995. — Vol. 129. — P. 565-581.

References:

1. Morton, S. (2016). Laboratoriya prezentatsij: formula idealnogo vystupleniya [The Presentation lab: learn the formula behind powerful presentation]. Moskva: Alpina Pablisher, 257.
2. Roem, D. (2015). Govori i pokazyvaj. Kak sdelat vydayushchuyusya prezentatsiyu, ispolzuya vizualnye obrazy [Show and tell: How everybody can make extraordinary presentation]. Moskva: Mann, Ivanov i Ferber, 276.
3. Mehrabian, A. (1995). Relationships among nine general approaches to personality description. Journal of psychology, 129, 565-581.